

LIST EPISKOPATU POLSKI

NA TEMAT PRZYKAZAŃ KOŚCIELNYCH

Drodzy Bracia i Siostry!

Pierwszą Niedzielą Adwentu rozpoczynamy nowy rok liturgiczny. „Okres Adwentu ma podwójny charakter. Jest okresem przygotowania do uroczystości Narodzenia Pańskiego, przez którą wspominamy pierwsze przyjście Syna Bożego do ludzi. Równocześnie jest okresem, w którym przez wspomnienie pierwszego przyjścia Chrystusa kieruje się dusze ku oczekiwaniu Jego powtórnego przyjścia na końcu czasów. Z obu tych względów Adwent jest okresem pobożnego i radosnego oczekiwania” (*Ogólne normy roku liturgicznego i kalendarza* nr 39).

W Ewangelii Chrystus Pan wzywa swych uczniów do modlitwy i czuwania. Świątowanie jest czasem szczególnej modlitwy Jego uczniów, a przestrzeganie dni i okresów pokuty wyrazem ich czuwania.

1. Świątowanie

Adwentem zaczynamy kolejny rok świątowania misterium Chrystusa. Autentyczna wiara domaga się wyznawania, manifestowania, a to wyraża się w obchodzeniu świąt. Święta chrześcijańskie są duchowym odnowieniem historii Jezusa Chrystusa w Jego wyznawcach. Przypominają one wiernym wydarzenia historii zbawienia i przez to mają się oni stawać bardziej podobnymi do Chrystusa, mają bardziej podobać się Bogu, mają być lepszymi i świętszymi.

Konstytucja o liturgii świętej Soboru Watykańskiego II uchwalona przed 40 laty podkreśla: „Święta Matka Kościół uważa za swój obowiązek uroczystie celebrować zbawcze dzieło swego Boskiego Oblubieńca przez uświęcone wspomnienie w określone dni całego roku. Każdego tygodnia Kościół obchodzi pamiątkę zmartwychwstania Pańskiego w dniu, który nazwał Pańskim, a raz do roku zmartwychwstanie razem z Jego błogosławioną męką czci w największą uroczystość Paschy” (KL 102). Dokument ten mówi także o obchodzeniu innych świąt.

Wyznawcy Chrystusa od początku gromadzą się w niedzielę na cotygodniowe świątowanie zmartwychwstania Pańskiego. Jest to ich najstarszy dzień świąteczny. Jedną z niedziel obchodzą jako Wielkanoc, czyli doroczne świątowanie Paschy Chrystusa. Poza dniami upamiętniającymi zmartwychwstanie Pańskie wierni obchodzą takie uroczystości, jak Boże Narodzenie, Objawienie Pańskie, Wniebowstąpienie Pańskie, Boże Ciało, a także święta ku czci Matki Bożej i ku czci Świętych. Zróżnicowana sytuacja życia religijnego i liturgicznego w poszczególnych krajach, a także w życiu całego Kościoła prowadziła do zmiany rangi pewnych świąt.

2. Elementy chrześcijańskiego świętowania

Austriacki liturgista pisał przed laty: „Jak o ołtarzu można powiedzieć, że jest on kawałkiem ziemi, który zwraca się ku niebu, tak o święcie można powiedzieć, że jest to odcinek czasu, który spotyka się z wiecznością” (Josef Andreas Jungmann). Przy obchodzeniu święta ustają wysiłek, praca, a człowiek ma czas dla Boga oraz dla siebie. Oznakami święta są świąteczne szaty, zabawa, muzyka i śpiew. Niestety bardzo często dzisiejszy człowiek, jak ostrzega Ojciec Święty Jan Paweł II w adhortacji *Kościół w Europie*, nawet jeśli się odświętnie ubierze, już nie potrafi świętować. Starajmy się właściwie przeżywać nasze święta, obchodźmy je we wspólnocie rodzinnej i parafialnej.

Wierni od wieków wyróżniali wśród dni liturgicznych takie, które obchodzone były nie tylko w kościele, ale także poza nim. Te dni nazwano świętami nakazanymi i były one dniami wolnymi od pracy. Głównymi elementami każdego święta nakazanego były i są udział w Eucharystii oraz powstrzymanie się od prac niekoniecznych. Przypomniał to papież Jan Paweł II w liście apostolskim *Dies Domini* w 1998 r. i w encyklice *Ecclesia de Eucharistia* ogłoszonej w Wielki Czwartek tego roku.

3. Przepisy Kościoła dotyczące świętowania

W sprawie obchodów roku liturgicznego i w sprawie świąt nakazanych Kościół nauczający wydał szereg zarządzeń. Skrótowo są one zebrane w pięciu przykazaniach kościelnych. Aktualna ich wersja zatwierdzona dla Polski przez Kongregację Nauki Wiary ma następujące brzmienie:

1. W niedzielę i święta nakazane uczestniczyć we Mszy świętej i powstrzymać się od prac niekoniecznych.
2. Przynajmniej raz w roku przystąpić do sakramentu pokuty.
3. Przynajmniej raz w roku, w okresie wielkanocnym, przyjąć Komunię Świętą.
4. Zachowywać nakazane posty i wstrzeźliwość od pokarmów mięsnych, a w okresach pokuty powstrzymywać się od udziału w zabawach.
5. Troszczyć się o potrzeby wspólnoty Kościoła.

Pierwsze przykazanie kościelne mówi o świętach nakazanych. W ciągu wieków zmieniała się ich liczba. Wierni w różnych krajach obchodzą ich mniej lub więcej. W niektórych krajach pewne święta zostały za zgodą Stolicy Apostolskiej przeniesione na niedzielę. W Polsce w okresie komunizmu niektóre święta nakazane stały się dniami pracy. Mówiło się o tak zwanych świętach zniesionych. Powodowało to u wiernych wątpliwości sumienia, a praca w te dni niejednokrotnie wręcz uniemożliwiała świętowanie wielkich wydarzeń zbawczych. Dlatego Biskupi polscy kierując się przepisami liturgicznymi Kościoła i mając na uwadze dobro duchowe wiernych postanowili prosić Stolicę Apostolską o przeniesienie uroczystości Wniebowstąpienia Pańskiego na 7. niedzielę Wielkanocy oraz o to, by ze względu na dni robocze świętami nakazanymi nie były w Polsce: uroczystość Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny, uroczystość świętego Józefa oraz

uroczystość świętych Apostołów Piotra i Pawła. Kongregacja ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów w dniu 4 marca 2003 r. wydała dla Polski dekret pozwalający na wspomniane zmiany, zaś Zebranie Plenarne Konferencji Episkopatu Polski w dniu 12 marca 2003 r. postanowiło, by te zmiany obowiązywały od 30 listopada tego roku. Jedynym świętem nakazanym obchodzonym w dniu pracy pozostaje uroczystość Objawienia Pańskiego (Trzech Króli). Biskupi wyrażają nadzieję, że nadejdzie taki czas, kiedy to ważne święto stanie się dniem wolnym od pracy.

Po uwzględnieniu omówionych zmian, świętami nakazanymi w Polsce poza niedzielami są: uroczystość Narodzenia Pańskiego (25 grudnia); uroczystość Świętej Bożej Rodzicielki (1 stycznia); uroczystość Objawienia Pańskiego (6 stycznia); uroczystość Najświętszego Ciała i Krwi Chrystusa (Boże Ciało); uroczystość Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny (15 sierpnia) i uroczystość Wszystkich Świętych (1 listopada).

Chociaż takie uroczystości i święta, jak: Niepokalane Poczęcie, świętego Józefa, świętych Apostołów Piotra i Pawła, Matki Bożej Gromnicznej, Poniedziałek Wielkanocny, święto Najświętszej Maryi Panny, Matki Kościoła (poniedziałek do Zesłania Ducha Świętego), świętego Szczepana, nie są świętami nakazanymi, to jednak zachęcamy wiernych, by zgodnie z wieloletnią tradycją brali wtedy udział w liturgii. Księży zaś, którzy w te dni nie mają obowiązku aplikacji Mszy za parafian, prosimy, by przez dogodny porządek nabożeństw, ułatwiali parafianom udział w Eucharystii.

Zachęcamy także wiernych do pełnego udziału w Eucharystii przez przyjęcie Komunii świętej. Drugie i trzecie przykazanie kościelne mówią o minimum życia sakramentalnego katolików, jakimi są spowiedź raz w roku i Komunia św. w okresie wielkanocnym.

4. Dni i okresy pokuty

Z obchodem roku liturgicznego związane są dni i okresy pokuty, o których mówi czwarte przykazanie kościelne. *Kodeks Prawa Kanonicznego* z 1983 r. postanawia: „Wszyscy wierni, każdy na swój sposób, obowiązani są na podstawie prawa Bożego czynić pokutę. Żeby jednak wszyscy przez jakieś wspólne zachowanie pokuty złączyli się między sobą, zostają nakazane dni pokuty, w które wierni powinni modlić się w sposób szczególny, wykonywać uczynki pobożności i miłości, podejmować akty umartwienia siebie przez wierniejsze wypełnianie własnych obowiązków, zwłaszcza zaś zachowywać post i wstrzemięźliwość, zgodnie z postanowieniami zamieszczonych poniżej kanonów” (kan. 1249). Ten sam kodeks stwierdza: „W Kościele powszechnym dniami i okresami pokutnymi są poszczególne piątki całego roku i czas Wielkiego Postu” (kan. 1250). Według kan. 1251 „Wstrzemięźliwość od spożywania mięsa lub innych pokarmów, zgodnie z zarządzeniem Konferencji Episkopatu, należy zachowywać we wszystkie piątki całego roku, chyba że w danym dniu przypada jakaś uroczystość. Natomiast wstrzemięźliwość i post obowiązują w Środę Popielcową oraz w piątek Męki i Śmierci Pana naszego Jezusa Chrystusa”. Zachęcamy też, zgodnie z postanowieniem II Polskiego Synodu Plenarnego, do zachowania wstrzemięźliwości od pokarmów mięsnych w wigilię Bożego Narodzenia, ze względu na wyjątkowy charakter tego dnia w Polsce. Przypominamy też, że wstrzemięźliwość od pokarmów mięsnych obowiązuje wszystkich, którzy ukończyli 14. rok życia. Post,

czyli jeden posiłek do syta w ciągu dnia, obowiązuje wszystkich między 18. i 60. rokiem życia. Niemożliwość zachowania wstrzemięźliwości w piątek domaga się od katolika podjęcia innych form pokuty. Powstrzymywanie się od zabaw obowiązuje we wszystkie piątki i w czasie Wielkiego Postu. Przypominamy w ten sposób wszystkim uczestnikom zabaw oraz tym, którzy je organizują, by uszanowali dni pokuty, a zwłaszcza czas Wielkiego Postu.

Piąte przykazanie kościelne przypomina, by troszczyć się o potrzeby wspólnoty Kościoła. Dziękujemy wiernym za zrozumienie tych potrzeb i za ofiary składane na potrzeby Kościoła.

Wyjaśniając obecne stanowisko w sprawie przykazań kościelnych mamy nadzieję, że przyczyni się to do większej przejrzystości, a w konsekwencji do kształtowania spokoju sumienia, który niejednokrotnie zakłócały pytania o przyczynę usprawiedliwiającą nieobecność na Eucharystii w dni, w które obowiązuje praca zawodowa. Niech te zmiany zmobilizują naszą wiarę, która pozwoli nam na kształtowanie pogłębionego życia religijnego i budowanie lepszej przyszłości oraz przeżywanie świąt chrześcijańskich w duchu prawdziwej, głębokiej radości.

Na przeżywanie tajemnic Chrystusa w nowym roku liturgicznym, w którym mamy starać się lepiej naśladować naszego Zbawiciela, z serca wszystkim błogosławimy.

Kardynałowie, Arcybiskupi i Biskupi
zgromadzeni na 324. Zebraniu Plenarnym
Konferencji Episkopatu Polski w Warszawie

Warszawa, dnia 21 października 2003 r.

List należy odczytać w I Niedzielę Adwentu, czyli 30 listopada 2003 r.